

Metodeappendiks

Understøttende undervisning

Metodeappendiks

Understøttende undervisning

1.0

22.06.2016

Metode

© Danmarks Evalueringsinstitut
Trykt hos Rosendahls

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Danmarks Evalueringsinstitut
Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø
T 3555 0101
F 3555 1011
E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Metodeappendiks

1.1 Indledning

En række metoder er blevet anvendt i evalueringen af skolars arbejde med understøttende undervisning. Der har været både en forudgående undersøgelse, en kvantitativ undersøgelse og efterfølgende kvalitative case studies. Dette metodeappendiks vil redegøre for alle dele af dataindsamlingen. Den første del af kapitlet omhandler forundersøgelsen, anden del af kapitlet gennemgår den kvantitative del af undersøgelsen, og tredje del redegør for den kvalitative del af undersøgelsen.

1.2 Forundersøgelsen

I forundersøgelsen var projektgruppen i dialog med to skoleledere samt fagpersoner fra Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (MBUL). Dialogerne med skolelederne havde fokus på deres forståelse af understøttende undervisning, skolernes organisering af denne, samt deres vurdering af, hvornår understøttende undervisning bidrager til at styrke elevernes motivation og faglige læring.

Dialogerne med MBUL tog udgangspunkt i undersøgelsens projektbeskrivelse og fokuserede blandt andet på relevans og timing i forhold til skolernes igangværende implementering af folkeskolereformen og sammenhængen mellem de forskellige elementer i reformen. Dialogerne med skoleledere og MBUL bidrog til at kvalificere undersøgelsens fokus og relevans, samt til at give fokus og indhold til den efterfølgende spørgeskemaundersøgelse.

Andel del af forundersøgelsen bestod af et desk study af relevante dokumenter, herunder lovgrundlaget for understøttende undervisning med det formål at indkredse de ambitioner, der gælder for understøttende undervisning.

1.3 Beskrivelse af kvantitativt data

Formålet med den kvantitative del af undersøgelsen er at afdække mønstre i organiseringen af understøttende undervisning på tværs af skolerne. Den kvantitative del af undersøgelsen består af en spørgeskemaundersøgelse, der har fokus på at afdække, hvordan skolerne arbejder med understøttende undervisning. Undersøgelsen er bygget op omkring rammesætning, organisering, planlægning, gennemførelse, sammenhæng og bidrag og hvilke tanker, skolerne gør sig om understøttende undervisning i fremtiden.

Undersøgelsen er en stikprøveundersøgelse, hvilket vil sige, at et udtræk af vores population har haft mulighed for at besvare spørgeskemaet. EVA har fået kontakt til skolelederne gennem et udtræk af kontaktoplysninger fra Undervisningsministeriets institutionsdatabase.

1.3.1 Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

I nærværende afsnit følger en beskrivelse af, hvordan undersøgelsesprocessen har forløbet og hvilke specifikke trin, dataindsamlingen har fulgt.

Pilottest

Inden udsendelse af spørgeskemaet udførte projektgruppen pilottests. Formålet med disse var at kvalificere spørgeskemaet, og sikre at svarmulighederne var relevante for skolelederne og indeholdt dækkende svarkategorier.

For at opnå dette gennemførte vi i alt fire pilottestes, hvor vi bevidst udvalgte skoler med en vis spredning i forhold til skolestørrelse og beliggenhed. Pilottestsne blev gennemført telefonisk, hvor alle lederne kom igennem alle delene af spørgeskemaet. Pilottestsne var af 25 til 40 minutters varighed alt efter hvor meget eller lidt skolelederne havde af kommentarer. I pilottestene havde vi særligt fokus på at afklare, om skolelederne forstod EVA's spørgsmål, og om de selv tænkte organiseringen på samme måde. Herigennem ønskede vi at finde ud af, hvordan EVA bedst muligt kunne stille spørgsmålene med henblik på indsamle et kvalificeret datagrundlag. Desuden ønskede vi at få afklaret om spørgeskemaet forekom logisk og klart for skolelederne samt om de oplevede, at vi havde overset vigtige aspekter af den understøttende undervisning.

Pilottestene udløste en række sproglige ændringer og præciseringer i spørgeskemaet.

Udsendelsesprocedurer

Spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt via e-mail til de relevante deltagere, hvori der indgik et personligt link til hver skoleleder. Undersøgelsen blev således udfyldt af skoleledere. Selve gennemførelsen er netbaseret, og lederne har besvaret undersøgelsen via det udsendte link. Spørgeskemaet blev udsendt d. 2. november og der var åbent for besvarelser til d. 23. november 2015. Der er i alt blevet sendt 4 påmindelser, den første blev sendt d. 10. november, den anden blev sendt d. 16. november og den tredje blev sendt ud d. 18. november. Der blev lukket for indgivelse af besvarelser d. 23. november, og et par timer inden fristens udløb, udsendte vi den fjerde, og sidste påmindelse.

1.3.2 Datagrundlag

Population

Spørgeskemaundersøgelsen er en stikprøveundersøgelse, og er derfor blevet udsendt til en stikprøve af vores population. Populationen består af skoleledere fra alle folkeskoler, som har både indskoling, mellemtrin og udskoling ifølge institutionsdatabasen fra Undervisningsministeriet. Deltagende skoler har derfor mindst op til 7. klasseniveau, og 10. klasser-centre og lilleskoler er sorteret fra.

I forlængelse af kommunalreformen er der på grundskoleområdet blevet dannet såkaldte center-skoler eller hovedskoler. En hovedskole er en administrativ enhed som administrerer flere skoler, typisk små skoler. Skolerne kaldes for afdelinger under hovedskolen. På hver afdeling vil der typisk være en skoleleder der har ansvaret for afdelingen, og på hver hovedskole vil der være en person med det samlede ansvar for afdelingerne. For at undgå at sende spørgeskema til både hovedskolen og deres underafdelinger, og dermed overvurdere størrelsen på populationen, har vi valgt kun at sende til hovedskolernes afdelinger samt institutioner uden enheder.

I alt blev 60 10. klassecentre frasortet, herefter 75 hovedskoler. Derefter blev de 177 skoler hvis højeste undervisningsniveau var under 7. klasse fjernet og til sidst blev to erhvervsskoler og fire asylskoler fjernet. Dermed er den endelige population på 1044. Stikprøven udgør ca. 55 % af populationen og er udtrukket tilfældigt.

Svarprocent

I alt har 273 skoleledere besvaret spørgeskemaet ud af en stikprøve på 576 personer. Gennemførselsprocenten for denne survey er derfor blevet opgjort til 47 %.

Bortfaldsanalyse

For at undersøge, hvorvidt analyseudvalget er repræsentativt for stikprøven, det vil sige, om de besvarelser, vi har modtaget giver et godt billede af skolelederne, har vi udført en bortfaldsanalyse. Dette har vi gjort på en række parametre, som fremgår af tabellen nedenfor. Forskellen mellem de respektive fordelinger for stikprøve og analyseudvalget er testet igennem χ^2 -test, for at

se, om der er signifikant forskel. Tabel 1 viser fordelingen for stikprøven og besvarelsene på tre baggrundsvariable: enhedsart, undervisningsniveau, og region.

Tabel 1
Bortfaldstabel

	Stikprøve		Analyseudvalg	
Antal	576		273	
	Andel af stikprøve		Andel af analyseudvalg	
Enhedsart				
Institution uden enheder	494	86 %	238	87 %
Afdeling (underordnet enhed)	82	14 %	35	13 %
Undervisningsniveau				
7. klasse	75	13 %	38	14 %
8. klasse	3	1 %	2	1 %
9. klasse	330	57 %	158	58 %
10. klasse	168	29 %	75	27 %
Region				
Midtjylland	156	27 %	70	26 %
Hovedstaden	137	24 %	69	25 %
Syddanmark	124	22 %	62	23 %
Sjælland	91	16 %	42	15 %
Nordjylland	68	12 %	30	11 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut

Chi²-tests er udført på baggrund af ovenstående oplysninger, og disse viste, at der ikke var signifikant forskellighed mellem stikprøven og analyseudvalget. Analyseudvalget er dermed repræsentativt for stikprøven.

1.4 Analysemetoder

Rapporten indeholder først og fremmest deskriptive beskrivelser af det indsamlede datamateriale, men der er også kommenteret på sammenhænge mellem centrale baggrundsvariable og analysevariable.

Analysen af sammenhænge er gennemført på baggrund af krydstabeller, hvor chi²-tests er benyttet som tests for signifikante sammenhænge. Der er alene kommenteret på sammenhænge ved et signifikansniveau på 5 %. Grunden til at der er anvendt signifikanstest i totalundersøgelsen er at man derved kan bedømme sikkerheden for at en observeret sammenhæng svarer til den faktiske sammenhæng i undersøgelsespopulationen. Med andre ord tages der altså højde for den tilfældige variation i datamaterialet.

Det indsamlede spørgeskemadata bidrog dels til at skabe et overblik over skolernes organisering af understøttende undervisning og dels til at danne et grundlag for en kriteriebaseret sampling af kvalitative cases til den videre undersøgelse. Undersøgelsen er således opbygget i et sekventielt design, hvor det kvantitative data bruges til at informere den efterfølgende kvalitative dataindsamling. I næste afsnit beskrives den kvalitative dataindsamling og det grundlag den er foretaget på.

1.5 Beskrivelse af kvalitativt data

I den kvalitative del af undersøgelsen indgår fem skoler, som er udvalgt efter en kriteriebaseret samplingsstrategi med udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelsens resultater.

I udvælgelsen af cases er der lagt vægt på at identificere skoler, hvor organiseringen og udførelsen af understøttende undervisning ser ud til at foregå i overensstemmelse med folkeskolereformens intentioner og ambitioner for netop den understøttende undervisning – dvs. en udvælgelse af kritiske cases. Ved at undersøge netop disse skolars erfaringer med understøttende undervis-

ning, var det projektets ambition at få viden om, hvornår understøttende undervisning bidrager til at styrke elevernes faglige niveau, læringsparathed og motivation.

Udvælgelsesmetoden har betydning for de konklusioner, der kan trækkes på baggrund af data. Således skal de udvalgte cases ikke ses som repræsentative for populationen af skoler, men derimod som et udvalg af skoler, hvor det er mest sandsynligt, at understøttende undervisning fungerer efter hensigten. Udfordringerne og erfaringerne på disse skoler kan derfor bruges til at pege på udviklingspotentialer i understøttende undervisning, når det skal implementeres på mere gennemsnitlige skoler.

1.5.1 Kriteriebaseret sampling af kvalitative cases

Spørgeskemaundersøgelsens resultater blev anvendt til udvælgelse af fem skoler til nærmere kvalitativ undersøgelse på baggrund af en række kriterier, som udsprang af forundersøgelsens resultater. Disse var 1) at der var et samarbejde om understøttende undervisning mellem lærere og pædagoger, 2) at der var en sammenhæng mellem den understøttende undervisning og den fagopdelte undervisning, 3) at der var et ledelsesfokus på organiseringen af understøttende undervisning og 4) at ledelsen havde en overvejende positiv vurdering af understøttende undervisning på skolen.

Skoleledernes svar på disse spørgsmål i spørgeskemaet blev omkodet til points, således at kriterie 1 og 2 vejede tungest blandt kriterierne. Dette førte til en prioriteret liste på 15 skoler, som vi gennemførte interviews med udvalgte ledere, lærere og/eller pædagoger, med henblik på at få større viden om deres konkrete praksis omkring understøttende undervisning.

På baggrund af disse interviews udvalgte vi i alt fem skoler til at deltage i undersøgelsen.

1.5.2 Casestudie

På hver af de fem skoler har vi gennemført henholdsvis observationer og interviews med relevante aktører. Skolebesøgene har fordelt sig over to dage.

På dag 1 første dag har vi gennemført observationer af aktiviteter i tilknytning til den understøttende undervisning, herunder både konkrete undervisningsaktiviteter og teammøder. Disse observationer har bidraget til at give en bedre forståelse af, hvordan der konkret arbejdes med understøttende undervisning samt bidraget til at kvalificere og tilpasse interviewene til den konkrete kontekst.

På dag 2 har vi gennemført interviews med henholdsvis ledere, lærere/pædagoger og elever. På hver skole har vi typisk gennemført 2-3 gruppeinterviews med lærere/pædagoger fra skolens forskellige afdelinger.

I alt har vi gennemført 22 interviews som fordeler sig på følgende måder:

- 5 gruppeinterviews med repræsentanter fra ledelsen, herunder både skole- og SFO-ledelse
- 6 gruppeinterviews med elever (tre gruppeinterviews med elever fra mellemtrinnet og tre gruppeinterviews med elever fra udskoling)
- 9 fokusgruppeinterviews med lærere og pædagoger fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling

1.5.3 Kvalitative analyser

Alle de gennemførte interviews er optaget og transskriberet. De er herefter systematisk kodet og bearbejdet med udgangspunkt i den såkaldte frameworktilgang.

Frameworktilgangen er karakteriseret ved, at man går meget systematisk og grundigt til værks med både datamanagement af ens interviews og selve analysefasen. Med datamanagement forstås i frameworktilgangen, at man skaber en indledende tematisk ramme, som man efterfølgende koder sine interviews ud fra. Denne ramme vil typisk fremkomme fra dels ens undersøgelsesspørgsmål, dels ens interviewguide. Efter dette kodes alle interview i henhold til den tematiske

ramme. Kodestumper vil i denne fase ofte blive meningskondenseret, med en klar reference til selve transskriberingen, og herefter indsat i selve ens framework.

Den sidste fase er herefter at lave en meget systematisk analyse af sine data. Da hver interviewpersons udsagn er kodet efter de enkelte temaer i et fælles skema med data for alle interviewpersoner, kan man således nemt se på tværs af interviewpersoner med hensyn til specifikke temaer, samtidig med at man kan se på tværs af temaer, og analysere de enkelte interviews. Det samlede overblik er ligeledes med til at sikre, at man ikke overser væsentlige temaer i sin analyse.

Med udgangspunkt i ovenstående metode har EVA's projektgruppe udarbejdet et framework af lærerinterviewene til analytisk brug. Interviewene er kodet systematisk ud fra følgende temaer:

- Forståelsen af understøttende undervisning
- Modeller for understøttende undervisning (herunder processer i forhold til at finde frem til de konkrete modeller)
- Overvejelser omkring didaktik og fagdidaktik
- Ledelse af og rammer for understøttende undervisning

På denne baggrund har vi identificeret de fem spørgsmål, som udgør rammen omkring den udarbejdede publikation.